

УДК 94(569.1+569.3).«2011/2022»
<http://doi.org/10.46869/2707-6776-2024-28-10>

Зелінський А.Л.
<https://orcid.org/0000-0003-0214-4625>

ПОЛІТИЧНА ТА ВІЙСЬКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЛІВАНСЬКОЇ ХЕЗБОЛЛИ У 2011-2022 РР. І ЇЇ РЕЗУЛЬТАТИ (ЧАСТИНА 1)

У центрі цієї статті перебуває період історії ліванської шийтської радикальної воєнізованої проіранської організації Хезболла («Партія Аллаха»), котрий охоплює 2011-2022 рр. Йдеться про проміжок часу, що тривав від політичної реалізації Хезболлою здобутої у 2010 р. парламентської більшості до втрати нею домінуючої позиції у ліванському парламенті. Протягом 2005-2011 рр. Організація пододала шлях від реального входження до ліванських владних структур на правах опозиції до осягнення всеохоплюючого політичного домінування у країні кедрів. З цією метою Хезболлою було здійснено низку кроків: створення й очолення широкого багатопартійного та мультиконфесійного політичного блоку – Коаліції 8 березня, успішне доведення доцільності подальшого збереження воєнізованого крила організації, зміна її зовнішнього іміджу та якісне розширення соціальної бази, осягнення можливості застосовувати право вето у випадку загрози прийняття шкідливих для неї урядових рішень.

Протягом перебування на «піку» внутрішньополітичної могутності Хезболла зрештою опанувала органи законодавчої та виконавчої влади Лівану, а також підпорядкувала собі лідера потужної сунітської опозиції С. аль-Харірі. Водночас, на зовнішньополітичній арені «Партія Аллаха» набула статусу загальновизнаного регіонального актора і перетворилася з клієнта Ірану на його молодшого партнера. Проте, не зважаючи на вищенаведені переваги «Партії Аллаха», очолюваний нею політичний блок потерпів поразку на парламентських виборах 2022 р. До причин втрати Хезболлою безумовної монополії на владу необхідно віднести наступні: відмова від розробки та реалізації життєво важливих для Лівану економічних та політичних перетворень, неспроможність одночасного врахування інтересів важливих внутрішньополітичних союзників, відсутність користі для країни кедрів від зовнішньополітичних успіхів Хезболли. Хоча «Партія Аллаха» значною мірою зберегла низку важелів впливу на політику країни кедрів, проте відтепер її керівництво мусить рахуватися з внутрішньополітичними трендами ліванського суспільства.

Ключові слова: Хезболла, Ліванська Республіка, Ісламська Республіка Іран, Сирійська Арабська Республіка, партія Амаль, Вільний Патріотичний Рух, ліванське громадянське суспільство

Ліванська шийтська радикальна воєнізована проіранська організація Хезболла (Партія Аллаха), котра de facto була утворена у 1982 р. [1, р. 228–229; 2, р. 63–64; 3, р. 32, 36] під час ліванської громадянської війни [див. наприклад: 1, р. 193–245; 4, р. 18–21; 5, с. 59–130], протягом своєї 42-річної історії пройшла шлях від маргінальної терористичної групи до впливової військово-політичної сили регіонального масштабу. Так, безпосередньо під час написання цих рядків, Ліга Арабських держав (у переважній більшості очолюваних сунітами) всупереч політичному баченню колективного Заходу на чолі зі США [6; 7],

офіційно відмовилась уважати Хезболлу терористичною організацією [8]¹. Надзвичайна важливість зазначеної військово-політичної сили як у самому Лівані, так і на Близькому Сході в цілому, вимагає всебічного вивчення й аналізу фактології, методів та наслідків її діяльності.

Оскільки детальне висвітлення історії Хезболи вже починаючи із середини нульових років вимагало написання цілих монографій [див. наприклад: 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15], я у межах запропонованого нижче дослідження вирішив зосередити основну увагу на порівняно короткому періоді історії зазначеної організації. Йдеться про проміжок часу, що тривав від політичної реалізації з боку Хезболли здобутої вперше в історії парламентської більшості (2011 р.) до втрати нею домінуючої позиції у ліванському парламенті (2022 р.). Зокрема, мною розглядатиметься шлях перетворення Хезболли з лідера політичної опозиції на провідного носія державної влади в Лівані, використання нею свого провідного становища на внутрішньо- та зовнішньополітичній арені, а також причини і деякі наслідки зменшення впливу цієї військово-політичної організації у масштабі Ліванської Республіки. З моєї точки зору саме аналіз вищевизначеного періоду, за якого «Партія Аллаха» перебувала на «піку» своєї внутрішньополітичної могутності та перетворилася на суб'єкта регіональної міжнародної політики, сприятиме всеохоплюючому розумінню ролі зазначеної ліванської військово-політичної сили у контексті сучасних близькосхідних реалій.

Дослідження обраної мною проблематики базується на широкому джерельному підґрунті. Насамперед, йдеться про політичні документи, в яких знайшла своє відображення діяльність Хезболли у контексті супутніх історичних реалій. Маються на увазі: ліванські державні нормативні акти, резолюції Ради Безпеки ООН, тексти внутрішньоліванських політичних угод і програмні документи самої «Партії Аллаха». Також у цьому зв'язку необхідно згадати аналітичні звіти низки міжнародних організацій та експертних центрів на зразок National Democratic Institute чи International Crisis Group. Нарешті, важливе місце у нашому випадку займають матеріали опубліковані у ЗМІ. Зокрема, з-поміж останніх мною буде використано контент арабських, ізраїльських, турецьких і західних медіа-ресурсів.

Численні історики та політологи пропонують широкий діапазон різномасштабних і різноякісних текстів (від монографій до невеликих аналітичних розвідок), які охоплюють діяльність Хезболли 2011-2022 рр. При цьому, під час опрацювання зазначеного інформаційного блоку необхідно пам'ятати, що зазвичай, праці політологічного та історико-політологічного характеру більшою чи меншою мірою несуть у собі відбиток суб'єктивного світосприйняття автора чи його замовників. Такий стан речей безумовно стосується й висвітлення діяльності Хезболли, котра у більшості випадків

---

¹ Ліга Арабських Держав надала Хезболі визначення терористичної організації 11 березня 2016 р. [7; 8].

ідеально вписується у схему «друг – ворог». У іранському й взагалі шіїтському інформаційному полі, а також у текстах, що мають прямий чи опосередкований зв'язок з дамаським режимом Б. аль-Асада, «Партія Аллаха» та її діяльність висвітлюється у винятково апологетичному руслі. Це стосується реакції представників арабського світу на роль військового сегменту «Партії Аллаха» у протистоянні з Ізраїлем. Своєю чергою, союзники союзників Хезболли (наприклад: Російська Федерація), симулюючи неупередженість ставлення до зазначеної організації, зрештою виносять очікувано позитивний вердикт стосовно її ролі як у ліванському суспільстві, так і за межами країни кедрів. З іншого боку, американські, західноєвропейські й само собою Ізраїльські автори, а також почасти адепти сунітської течії ісламу, розглядають Хезболлу й усе, що її стосується у винятково негативному світлі

З огляду ж на формальну історіографічну типологізацію, зазначені праці можна поділити на три групи: роботи загального характеру, дослідження, що переважно висвітлюють політичні, економічні й ідеологічні аспекти внутрішньополітичної діяльності «Партії Аллаха» та публікації, у яких домінує зовнішньополітична тематика. До першої групи варто віднести наступні, переважно монографічні та дисертаційні дослідження: «Хезболла. Історія «Партії Бога» («Hezbollah. A history of the “Party of God”») Д. Авон і А.-Т. Хачатурян [16], «Хезболла: мобілізація та влада» (“Le Hezbollah: mobilisation et pouvoir”) О. Даер [17], «Хезболла: соціалізація та її трагічні іронії» (“Hezbollah: Socialisation and its Tragic Ironies”) А. Саулі [18], збірку публікацій «Феномен Хезболли: політика та комунікація» (“The Hizbullah Phenomenon: Politics and Communication”) [19], «Хезболла та політика пам'яті: написання ліванської нації» (“Hizbullah and the Politics of Remembrance: Writing the Lebanese Nation”) Б. Сааде [20], «Націоналізм, транснаціоналізм, і політичний іслам: Інституціональна ідентичність Хезболли» (“Nationalism, Transnationalism, and Political Islam: Hizbullah’s Institutional Identity”) М. Хаджа Алі [21], «Генеральний секретар Хезболли Саїд Хасан Насралла і «що означає бути ліванцем) (“Hizbullah’s Secretary General Sayyid Hasan Nasrallah and what it means to be Lebanese”) Н. Хамдан [22], «Розуміння Хезболли: Гегемонія супротиву» (“Understanding Hezbollah: The Hegemony of Resistance”) А. Кананеха [23], «Рух «Хезболла» в Лівані у 2016-2021 роках: Ісламський націоналізм і боротьба за виживання країни» («Движение "Хизбалла" в Ливане в 2006-2021 годах: исламский национализм и борьба за выживание страны») А. Кузнєцова [24] та ін.

Друга група праць складається зі значної кількості журнальних публікацій, до яких належать наступні: «Політична династія Харірі після Арабської весни» (“The Hariri political dynasty after the Arab Spring”) В. Флебергса [25], «Казуїстичне пояснення реальної політики Хізбалли: осмислення переосмисленого» (“A Casuistic explanation to Hizbullah’s realpolitik: Interpreting the re-interpreted”) М. Фаріди [26], «Хезболла, неолібералізм і політична

економіка» (“Hezbollah, Neoliberalism and Political Economy”) Дж. Даера [27], «Президентський вакуум у Лівані 2014-2016 рр.: криза чи наслідок політичної системи» («Президентский вакуум в Ливане в 2014-2016 гг.: криза или следствие политической системы?») Н. Беренкової [28], «Хезболла та ліванський націоналізм: «Мукавама» пропозиція, межі та периметри» (“Hizballah and Lebanese Nationalism: The "muqawamah" Proposal, Limits and Perimeters”) М. ді Донато [29], «Відстеження політичних витоків дискурсу опору Хезболли: від ревізіонізму до status quo» (“Tracing the Political Origins of The Hezbollah’s Resistance Discourse: From Revisionism to Status Quo”) М. Єтіма та Р. Калайчі [30], «Консоціалізм в Лівані після Кедрової революції: зовнішні загрози, політична нестабільність і макросек’юритизація» (“Consociationalism in Lebanon after the Cedar Revolution: External Threats, Political Instability, and Macrosecuritizations”) Е. Діну [31], «Ліванська Республіка у 2005-2023 рр.: здобутки Кедрової революції та спадщина сирійської окупації» А. Зелінського [32] і «Гегемонія опору: Хезболла та формування національно-народної волі в Лівані» (“The Hegemony of Resistance: Hezbollah and the Forging of a National-Popular Will in Lebanon”) А. Кананеха [33]. Також коло питань, репрезентованих цією та наступною групою літератури, широко відображена в аналітичних публікаціях, що містяться на сторінках веб-порталів низки науково-дослідницьких інститутів і престижних міжнародних центрів на зразок Близькосхідного інституту МЕІ (Вашингтон) [34] та Близькосхідного центру Карнегі [35].

До третьої групи переважно належать журнальні публікації оглядового й аналітичного характеру. Серед них: «Правовий статус Хезболли в сирійському конфлікті: перспектива міжнародного гуманітарного права» (“The Legal Status of Hezbollah in the Syrian Conflict: An International Humanitarian Law Perspective”) М. Джанабі [36], «Операції Ірану та Хезболли у Південній Америці: тоді і зараз» (“Iranian and Hezbollah Operations in South America: Then and Now”) М. Левітта [37], «Участь Хезболли у сирійському конфлікті» (“Hizballah’s Involvement in the Syrian Conflict”) Р. Ожаровського [38], «Застосування релігії для прийняття політичних цілей: випадок Хезболли» (“Adopting religion to meet political goals: the case of Hizbullah”) М. Фаріди [39], «Альянс Іран-Хезболла переглянуто: що сприяє виживанню альянсу держава - проксі?» (“Iran-Hezbollah Alliance Reconsidered: What Contributes to the Survival of State-Proxy Alliance?») А. Хана [40], «Хезболла у межах та поза межами Лівану» (“Hezbollah within and beyond Lebanon”) Р. Хаддада [41], «Немає пророка у власній вітчизні»? Хезболла і транснаціональна конституція недержавних збройних організацій» (““No One Is Prophet in His Own Land”? Hezbollah and the Transnational Constitution of Non-State Armed Organizations”) Х. Ольссона [2], «Повстанці, проксі та залежність: як ідеологія Хезболли превалює над її інтересами у відносинах з Іраном» (“Insurgency, Proxy, and Dependence: How Hezbollah’s Ideology Prevails Over its Interest in its Relationship

with Iran”) М. аль-Алоосі [3], «Диверсійна війна Хезболли у Лівані: безперервність і зміни у сприйнятті загрози» (“Hezbollah’s Diversionary War in Lebanon: Continuity and Change in the Threat Perception”) Н. Ельхана [42] тощо.

Незважаючи на таку кількість і розмаїття опублікованих робіт, тему діяльності Хезболли протягом зазначеного періоду далеко не вичерпано. Такий стан речей обумовлено тією обставиною, що майже усі вищенаведені праці (значну кількість яких було присвячено ідеологічній еволюції Хезболли) побачили світ перед втратою зазначеною військово-політичною силою парламентської більшості. Натомість, погляд на період політичної кульмінації «Партії Аллаха» як на завершене історичне явище відкриває нові перспективи для розуміння пов’язаних з ним причинно-наслідкових зв’язків. Це ж – своєю чергою дозволяє зробити якщо не кардинально протилежні, то в усякому разі відмінні від попередніх висновки щодо характеру реалій ліванської, а почасти й близькосхідної історії 2011-2022 рр.

Цілеспрямований шлях Хезболли до осягнення політичної влади у Ліванській Республіці тривав протягом майже 6 років, тобто починаючи з 2005 р. До цього часу «Партія Аллаха» принципово уникала участі у політичному житті країни кедрів на рівні посідання міністерських портфелів, цілковито зосереджуючись на боротьбі з ізраїльською військовою присутністю на території Південного Лівану. Щоправда, починаючи з 1992 р., депутати від Хезболи регулярно засідали у ліванському парламенті [16, р. 42; 40, р. 110], проте з огляду на цілковиту тодішню залежність країни кедрів від Сирії², це політичне представництво носило декоративний характер [9; 12; 13; 16, р. 34–69; 44, р. 152–323; 17, р. 39–171; 29, р. 73–84; 23, р. 38–145]. Ситуація суттєво змінилася в наслідок Кедрової революції [див. наприклад: 32, 1, с. 181–186], спричиненої ймовірно інспірованим Іраном [4, р. 50–51, 56–57; 45; 32, 1, с. 183 прим. 5, 185 прим. 11] вбивством бойовиками тієї ж-таки Хезболли [46; 47] ситуативного лідера антисирійської опозиції, харизматичного ліванського експрем’єра Р. аль-Харірі [48; 25, р. 241–242; 32, 1, с. 182–183]. Одним з безпосередніх наслідків Кедрової революції стало цілковите завершення майже 30-річної сирійської військової присутності на території Лівану, на що Хезболла відреагувала демонстративним, проте ретельно виваженим жалем [49, р. 465–513; 50, р. 263–265; 32, 1, с. 184–186]³. Вже у березні 2005 р. стало зрозуміло, що організовані й очолювані «Партією Аллаха» просирійські акції у Бейруті мали на меті не збереження сирійського контролю у країні кедрів, а демонстрацію потужного політичного потенціалу, котрий Хезболла мала намір реалізувати у незалежному від Сирії Лівані [51, р. 15, 21; 32, 1, с. 185].

---

² Про період сирійської окупації Лівану, що тривав протягом 1990-2005 рр. [див. наприклад: 4, р. 18–26; 32, 2, с. 115–116].

³ Взагалі поєднання демонстративного виразу емоцій з виваженістю реальних дій можна охарактеризувати як «фірмовий» стиль багаторічного лідера Хезболли Х. Насралли.

Необхідно зазначити, що стартові позиції «Партії Аллаха» як активної складової ліванського політикуму мали у собі як слабкі, так і сильні сторони. До перших варто віднести: причетність до режиму сирійської окупації, переважну орієнтованість на соціальні низи шийтської спільноти лівану [44, р. 234–236, 280–282; 23, р. 138–140]⁴, котра у своєму загалі становить лише близько третини населення країни кедрів [52, с. 155], відсутність досвіду політичної боротьби в умовах демократичного суспільства, наявність чітко вираженої релігійно-ідеологічної заангажованості, та, певною мірою пов'язане з останньою, здебільшого негативне сприйняття на міжнародній арені (зокрема у США – див. вище); до других – збереження єдиного у Ліванській Республіці позадержавного військового ополчення, «освячене» Таїфськими угодами 1989 р. [53, Art. 3; 1, р. 249–250; 5, с. 192–193; 32, 2, с. 118–119], посідання внутрішньополітичних дивідендів, пов'язаних із витісненням у 2000 р. Ізраїльського збройного контингенту з території Південного Лівану [5, с. 131–168], існування незалежної від Сирії підтримки з боку Ірану [4, р. 46–60; 40; 32, 2, с. 119], наявність власної економічної бази [15, р. 53–55; 27; 23, р. 141–146; 40, р. 112–113], можливість скористатися перевагами політичного дебютанта, на відміну від ветеранів ліванського політикуму, незаплямованого звинуваченнями у корупції [44, р. 235, 280], а також факт перебування на чолі організації непересічного харизматичного лідера в особі Х. Насралли [17, р. 151–171; 22].

Зокрема, саме останній ще до передбачуваного виведення сирійських військ з ліванської території започаткував низку заходів, котрі не лише значною мірою знівельовали слабкі місця політичної позиції Хезболли, але й поступово перетворили її на домінуючу політичну силу у країні кедрів. Так, вже у березні 2005 р. Х. Насраллою було закладено фундамент потужного опозиційного мультиконфесіонального політичного блоку (т. зв. Коаліції 8 березня), чийм спільним знаменником стали просирійські симпатії чи бодай антизахідні настрої [32, 1, с. 185, 2, с. 116–117]. Напередодні парламентських виборів 2009 р.⁵ до Коаліції 8 березня, окрім самої «Партії Аллаха», входили наступні політичні сили: шийтська світська партія Амаль на чолі з колишнім ворогом Хезболли Н. Беррі [1, р. 240; 44, р. 170–182; 16, р. 36; 50, р. 164, 174; 18, р. 90, 98–102], християнські або переважно християнські політичні сили⁶: Вільний патріотичний рух [55, р. 105–110]⁷, локальна (Північноліванська) партія

⁴ Шийтські земельні аристократи (зуама), підприємці, інтелігенція та чиновництво здебільшого виступали й надалі виступають соціальною базою партії Амаль (Надія) Н. Беррі [1, р. 236; 23, р. 137; 54, с. 129].

⁵ В результаті парламентських виборів 2005 р. політичний блок на чолі з Хезболлою потерпів безумовну й абсолютну поразку [див. наприклад: 32, 1, с. 186].

⁶ Про переважну конфесійну належність кожної з вищеперахованих християнських партій [див. наприклад: 32, 2, с. 116–117, 121].

⁷ Вільний патріотичний рух, котрий на парламентських виборах 2005 р. отримав найбільшу кількість мандатів належних депутатам-християнам [56, р. 472–478; 16, р. 77], долучився до

Марада та Сирійська соціально-націоналістична партія⁸, сунітські політичні формування: незначна Арабська партія свободи (нині – Союз гідності), дрібні групи насеристського толку та суфійська Організація благодійних ісламських проєктів аль-Ахбаш, а також маловпливова друзька Демократична партія [31, р. 294; 32, 2, с. 116–121]. Заклавши основу Коаліції 8 березня лідер Хезболли вбив одразу трьох зайців. По-перше: він, перебуваючи у ролі старшого партнера, заключив стратегічний взаємовигідний союз із впливовим відверто просирійським політиком, лідером Амаль і багаторічним спікером ліванського парламенту Н. Беррі. У такий спосіб Х. Насралла легітимізував фактичне домінування Хезболли у шіїтській спільноті країни кедрів [44, р. 280; 56, р. 480–481] і залучив до своїх послуг прийнятної для заходу світського (неісламістського) репрезентанта інтересів ліванських шіїтів на міжнародній арені [54, с. 128–129; 32, 2, с. 118]. По-друге: демонстрація потужного політичного впливу, як мінімум на ліванців-шіїтів, дозволила «Партії Аллаха» за першим бажанням отримувати міністерські посади в уряді країни кедрів, котрий відтепер з огляду на відносну незалежність від зовнішніх впливів є носієм реальної політичної влади⁹. Так, першим за уся історію Лівану міністром поділяючим погляди Хезболли став Т. Хамада, який отримав відповідну посаду у перехідному уряді Н. Мікаті, сформованому 19 квітня 2005 р. [4, р. 28; 57; 15, р. 83]. Згодом, він же разом з іншим представником «Партії Аллаха» М. Фнейшем протягом 19 липня 2005 – 11 листопада 2006 рр. репрезентував опозиційну на той момент Хезболлу у складі першого уряду Ф. Сініори [58; 56, р. 477–478; 17, р. 189–190, 230; 31, р. 298]¹⁰. Нарешті, потретє: посідання широкого мультиконфесійного політичного блоку дозволило «Партії Аллаха» позиціонувати себе як представницю загальноліванських інтересів, зберігаючи при цьому майже недоторкану шіїтську чистоту власних лав [32, 2, с. 121].

Інший напрямок тодішньої діяльності Хезболли був пов'язаний з легалізацією існування за нових політичних умов воєнізованого крила організації. Граючи на відверто антиізраїльських настроях сунітського, друзького та значною мірою й християнського сегментів ліванського

Хезболли з огляду на бажання його лідера, Генерала М. Ауна, здобути за допомогою «Партії Аллаха» жаданої президентської посади, у перспективі якої йому відмовив провладний антисирійський політичний блок – Коаліція 14 березня [18, р. 170; 32, 2, с. 117 прим. 3, 118 прим. 8, 122].

⁸ До числа прибічників Коаліції 8 березня також долучилися кілька політиків, котрі належали до вірменсько-григоріанської релігійної общини [31, р. 294; 32, 2, с. 117].

⁹ За часів сирійської окупації проіранська Хезболла принципово відмовлялася від неодноразово пропонуваних їй портфелів у здебільшого маріонеткових і корумпованих урядах, пояснюючи це небажанням відволікатися від своєї ключової місії – боротьби проти Ізраїлю.

¹⁰ Близьким до Хезболли також розглядається міністр закордонних справ обох урядів Ф. Сініори, Ф. Саллух [44, р. 335 not. 607].

суспільства [52, с. 161; 31, р. 303–307]¹¹, Х. Насралла ще у 2005 р., в супереч вимогам резолюції Ради безпеки ООН № 1559 [59, art. 3; 5, с. 172, 192–193; 32, 2, с. 118], домогся від уряду Ф. Сініори й досі актуального офіційного визнання за силами супротиву (тобто, за «Партією Аллаха») права на збереження власних збройних формувань. При цьому, ключовим аргументом на користь прийняття зазначеного рішення стало твердження тієї ж-таки Хезболли щодо необхідності повноцінного функціонування «загальноліванського руху спротиву» до моменту цілковитого встановлення ліванського суверенітету над окупованими Ізраїлем Фермами Шебаа, пагорбами Кфар-Шубата південною частиною села Гаджар [56, р. 479; 5, с. 193; 17, р. 194, 244, 248; 21, р. 24 not. 9; 32, 2, с. 118–119; 60]¹². Літом наступного 2006 р. Хезболла з брутальним цинізмом підтвердила на практиці створений нею імідж єдиної ліванської сили, здатної захистити країну кедрів від зазіхань з боку єврейської держави [5, с. 193–194; 31, р. 304]. Йдеться про спровоковану «Партією Аллаха» 34-денну війну з Ізраїлем (12 липня – 14 серпня 2006 р.), котра коштувала Лівану бл. 1200 людських жертв серед цивільного населення, 100 тисячних демографічних втрат, катастрофічних руйнувань та мільярдних фінансових збитків, проте зрештою була виграна зусиллями збройних формувань Хезболли [12; 14; 5, с. 168–197; 17, р. 201–218; 18, р. 172–179; 61, р. 206–216; 32, 2, с. 122–123].

Водночас, керівництво «Партії Аллаха» послідовно намагалося змінити загальноприйняті уявлення про свою політичну силу як про осередок маргіналів, радикалів й обскурантистів. Зрештою, воно й саме розуміло необхідність залучати до своїх лав або й рости самотужки відданих шиїтському ісламу інтелектуалів як з числа технократів, так і з числа гуманітаріїв. З цією метою Хезболла витрачала значні кошти на створення приватних шкіл, а також активно поширювала свій вплив в університетських колах [17, р. 110–111]. У контексті зміни суспільно-політичного іміджу також необхідно згадати прийняття «Партією Аллаха» 30 листопада 2009 р. нового програмного маніфесту [55, р. 115–149; 62; 15, р. 168–175], котрий замінив собою т. зв. «Відкритий лист», прийнятий у 1985 р. [55, р. 39–55; 15, р. 155–160; 44, р. 153–159]. У новому майже позбавленому релігійної екзальтованості й апокаліптичної термінології програмному документі, який імовірно мав побачити світ ще у 2007 р. [15, р. 163–167], Хезболла офіційно підсумувала й зафіксувала фактичні зміни, що відбулися в ідеології, політиці та світогляді організації протягом останніх двадцяти років її діяльності [15, р. 163–168]. Насамперед, йшлося про суттєве зниження пріоритетності створення у Лівані ісламської республіки за іранським зразком і перенесення реалізації зазначеної

¹¹ Стосовно проізраїльських тенденцій, що мають місце серед частини християнської політичної еліти [див. 17, р. 320].

¹² При цьому, важливо розуміти, що згідно з низкою чинних на сьогоднішній день резолюцій Ради безпеки ООН, зазначені території визнаються частиною окупованих Ізраїлем сирійських Голанських висот [5, с. 163].

мети у неосяжне майбутнє з огляду на насущну необхідність зміцнення національної ліванської держави [55, р. 122–123 art. 2.1, р. 126–128 art. 2.3, р. 130–131 art. 2.6, р. 137–138 ep.]. Також «Партія Аллаха» наголошувала на визнанні Таїфських угод 1989 р. з усіма окресленими у цьому документі перспективами [55, р. 125–126 art. 2.3; 53; 44, р. 185–194; 52, с. 155–158]. Нарешті, провід Хезболли підтвердив і без того очевидне рішення організації щодо повноцінного її функціонування у межах існуючої політичної системи країни кедрів, побудованої на засадах консоціативної демократії та політичного конфесіоналізму [55, р. 126 art. 2.3; 5, с. 39–51; 52; 31].

Подальшою тактичною метою Хезболли стала поетапна конвертація офіційно легалізованого політичного й військового потенціалу організації помножених на новостворюваний більш привабливий імідж у реальний вплив на державну політику країни кедрів. Вже на підставі військової перемоги «Партії Аллаха» над Ізраїлем Х. Насралла висунув до уряду більшості вимогу, згідно з якою опозиційна коаліція 8 березня мала отримати 1/3+1 міністерських портфельів у кабінеті міністрів, що дозволило б останній у будь-який момент інспірувати його розпуск [63, р. 250 art. 69.1b]. Початково Х. Насралла намагався досягти зазначеної мети шляхом безрезультатного півторарічного бойкоту (11 листопада 2006 – 7 травня 2008 рр.) уряду Ф. Сініори з боку п'яťох міністрів, котрі репрезентували т. зв. «шиїтський дует» Хезболла-Амаль, поєднаного з масштабною, час від часу відверто агресивною, акцією громадянської непокори, до якої окрім двох вищезгаданих політичних сил долучився й нещодавно набутий союзник «Партії Аллаха» – Вільний патріотичний рух. Зрештою, більш ефективною виявилась відверта збройна акція Хезболли, котра, у відповідь на спробу уряду позбавити її контролю над столичним аеропортом і нелегальної телекомунікаційної мережі, за підтримки ополчень Амаль і дружкої Демократичної партії протягом 7-9 травня 2008 р. захопила сунітський західний Бейрут з урядовим кварталом включно. Шантажуючи населення Лівану та його політикум перспективою нової громадянської війни, «Партія Аллаха» домоглася заключення вигідної для себе внутрішньополітичної угоди, підписаної 21 травня 2008 р. у катарській Досі. Згідно з цим документом, взамін на виведення бойовиків з Бейрута Коаліція 8 березня отримала жадану кількість міністерських портфельів у новому (другому) уряді Ф. Сініори, а на вакантну у той момент посаду президента країни кедрів було узгоджено прийнятну для Х. Насралли компромісну фігуру командуючого ліванськими збройними силами генерала М Сулеймана [64; 65; 15, р. 141–143; 17, р. 224–244; 66, р. 241–282; 18, р. 179–185; 61, р. 228–234].

Таким чином, напередодні парламентських виборів 2009 р. [17, р. 248–250] Хезболла здобула легітимну можливість перешкоджати прийняттю не вигідних для неї рішень, запропонованих виконавчою владою країни. Наступним кроком до досягнення владних вершин мала стати змога безборонного втілення у життя власних політичних рішень, отримана шляхом здобуття Коаліцією 8 березня

абсолютної парламентської більшості. Проте, не зважаючи на порівняно високі результати (57 з 128 депутатських мандатів) Коаліція 14 березня, котру представляв 71 парламентарій, знову опинилась у більшості [67; 68]. Й хоча у новому беззубому уряді (9 листопада 2009 – 13 червня 2011 рр.), очолюваному сином Р. аль-Харірі, Саадом, Коаліція de facto знову отримала 1/3+1 міністерських портфелів [69; 70]¹³, такий стан речей вже не міг відповідати політичним планам і владним амбіціям Х. Насралли. Проте, останній готував для Коаліції 14 березня неприємний сюрприз. У 2011 р. (а фактично ще у 2010 р.) на бік парламентського блоку Хезболли перейшла фракція переважно дружкої Прогресивно-соціалістичної партії В. Джумבלата у складі 11 депутатів [71; 17, р. 250–252, 263; 61, р. 268; 31, р. 299, 302; 32, 2, с. 122]. У такий спосіб, занепокоєний зближенням офіційного Бейрута з Сирією [55, р. 113; 25, р. 244; 17, р. 245–246, 250] лідер ліванської дружкої общини віддячив «Партії Аллаха» за посередництво у питанні примирення з сирійським президентом Б. аль-Асадом, котрого він у минулому публічно називав недолюдом, мавпою, крокодилем і вбивцею [72; 17, р. 252]¹⁴. І хоча незабаром, з огляду на події пов'язані з громадянською війною у Сирії, В. Джумблат дистанціювався від Коаліції 8 березня [72; 31, р. 302; 32, 2, с. 122], надаючи перевагу ситуативному політичному нейтралітету [73; 74], Хезболла з максимальною повнотою використала обмежений період посідання абсолютної парламентської більшості. 13 червня 2011 р. «Партія Аллаха» домоглася створення уряду Коаліції 8 березня на чолі із вже згадуваним на цих сторінках у контексті подій Кедрової революції позаблоковим політиком, Н. Мікаті [75]¹⁵. При цьому, Хезболла відчувала себе настільки упевнено, що віддала 1/3+1 міністерський портфель представникам Вільного патріотичного руху М. Ауна. Припускаю, що у такий спосіб Х. Насралла вирішив перевірити свого найпотужнішого нешиїтського союзника на лояльність, з огляду на доцільність його підтримки на наступних президентських виборах.

(Продовження статті у наступному номері журналу «ПВІ»)

---

¹³ Хоча формально Коаліція 8 березня отримала лише 10 портфелів з 30-ти, одинадцятим міністром, котрий зрештою й поховав перший уряд С. Харірі, став представник міністерської квоти президента «незалежний» шиїт А. Хусейн [70].

¹⁴ У цьому зв'язку необхідно мати на увазі, що родини Джумблатів й аль-Асадів перебувають у стані кровної ворожнечі, у наслідок інспірованого батьком і попередником нинішнього сирійського президента (а точніше – спадкового диктатора), Х. аль-Асадом, вбивства батька В. Джумבלата – Камалія [54, с. 139–141].

¹⁵ Маючи справу з політичною історією Ліванської Республіки, важливо пам'ятати, що згідно з неписаною міжконфесійною угодою (т. зв. Національним пактом) президентом країни може бути тільки християнин-мароніт, прем'єр-міністром – мусульманин-суніт, а спікером парламенту – мусульманин-шиїт [52, с. 153].

Список використаних джерел та літератури

1. Traboulsi F. A History of Modern Lebanon. 2nd ed. London: Pluto Press, 2012. 308 p.
2. Olsson Ch. “No One Is Prophet in His Own Land”? Hezbollah and the Transnational Constitution of Non-State Armed Organizations. *The Open Journal of Sociopolitical Studies*. 2022. No. 1. P. 55–71.
3. Al-Aloosy M. Insurgency, Proxy, and Dependence: How Hezbollah’s Ideology Prevails Over its Interest in its Relationship with Iran. *International Journal: Canada’s Journal of Global Policy Analysis*. 2023. No. 1-2. P. 24–40.
4. Berti B. The Ongoing Battle for Beirut: Old Dynamics and New Trends. Tel Aviv: Institute for national security studies, 2011. 117 p. URL: <https://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/%D7%9E%D7%96%D7%9B%D7%A8%20111.pdf>
5. Скороход Ю.С. Діяльність міжнародних міждержавних організацій із врегулювання ліванського конфлікту: навчальний посібник. К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. 207 с.
6. Hezbollah: A Recognized Terrorist Organization. *The Israel Defense Forces*. URL: <https://www.idf.il/en/mini-sites/hezbollah-and-lebanon-an-in-depth-examination-under-hassan-nasrallah-s-leadership/hezbollah-a-recognized-terrorist-organization/>
7. Foreign relations of Hezbollah. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_Hezbollah#Designation_as_a_terrorist_organization
8. Arab League ceases labeling Hezbollah “terrorist organization”. *NNA*. URL: <https://www.nna-leb.gov.lb/en/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/704693/arab-league-ceases-labeling-hezbollah-terrorist-o>
9. Charara W., Domont F. *Le Hezbollah, un mouvement islamo-nationaliste*. Paris: Fayard, 2004. 303 p.
10. Norton Au.R. *Hizbullah: A Short History*. Princeton: Princeton University Press, 2007. 187 p.
11. Samaan J.-L. *Les métamorphoses du Hezbollah*. Paris: Karthala, 2007. 219 p.
12. Harel A., Issacharoff A. *34 Days: Israel, Hezbollah, and the War in Lebanon*: transl. from hebr. New York: Palgrave Macmillan, 2008. 288 p.
13. Azani E. *Hezbollah. The story of the Party of God: From Revolution to Institutionalization*. London: Palgrave Macmillan, 2009. 304 p.
14. Farquhar S.C. *Back to Basics. A Study of the Second Lebanon war and operation CAST LEAD*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press, 2009. 146 p.
15. Alagha J. *Hizbullah’s Identity Construction*. Amsterdam: Amsterdam University Press, 2011. 308 p.
16. Avon D., Khatchadourian A.-T. *Hezbollah. A history of the “Party of God”*: transl. from french by J.M. Todd. Cambridge (MA); London: Harvard University Press, 2012. 256 p.
17. Daher Au. *Le Hezbollah: mobilisation et pouvoir*. Paris: Presses Universitaires de France, 2014. 484 p.
18. Saouli A. *Hezbollah: Socialisation and its Tragic Ironies*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 2019. 220 p.
19. *The Hizbullah Phenomenon: Politics and Communication* / Ed. L. Khatib et al. London: Oxford University Press, 2014. 256 p.
20. Saade B. *Hizbullah and the Politics of Remembrance: Writing the Lebanese Nation*. Cambridge (MA): Cambridge University Press, 2016. 188 p.
21. Hage Ali M. *Nationalism, Transnationalism, and Political Islam: Hizbullah's Institutional Identity*. London: Palgrave Macmillan, 2018. 249 p.
22. Hamdan N. *Hizbullah’s Secretary General Sayyid Hasan Nasrallah and “what it means to be Lebanese”*: Diss... PhD. Washington (DC): Georgetown University, 2018. 436 p.

23. Kanaaneh A. Understanding Hezbollah: The Hegemony of Resistance. Syracuse (NY): Syracuse University Press, 2021. 249 p.
24. Кузнецов А.А. Движение «Хизбалла» в Ливане в 2006-2021 годах: исламский национализм и борьба за выживание страны. М.: Институт Ближнего Востока, 2022. 313 с.
25. Vloeberghs W. The Hariri political dynasty after the Arab Spring. *Mediterranean Policies*. 2012. No. 2. P. 241–248.
26. Farida M. A Casuistic explanation to Hizbullah's realpolitik: Interpreting the re-interpreted. *International Review of Social Research*. 2015. No. 3. P. 167–178.
27. Daher J. Hezbollah, Neoliberalism and Political Economy. *Politics and Religion*. 2020. No. 4. P. 719–747.
28. Беренкова Н.А. Президентский вакуум в Ливане в 2014-2016 гг.: кризис или следствие политической системы? *Азия и Африка сегодня*. 2018. № 1. С. 34–40.
29. Di Donato M. Hizballah and Lebanese Nationalism: The “muqawamah” Proposal, Limits and Perimeters. *Oriente Moderno, NUOVA SERIE, Anno 98*. 2018. No. 1. P. 73–90.
30. Yetim M., Kalayci R. Tracing the Political Origins of The Hezbollah's Resistance Discourse: From Revisionism to Status Quo. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*. 2022. No. 2. P. 209–224.
31. Dinu E.-C. Consociationalism in Lebanon after the Cedar Revolution: External Threats, Political Instability, and Macrosecuritizations. *Nationalism and Ethnic Politics*. 2022. No. 3. P. 290–312.
32. Зелінський А.Л. Ліванська Республіка у 2005-2023 рр.: здобутки Кедрової революції та спадщина сирійської окупації (Ч. 1-2). *Проблеми всесвітньої історії*. 2023. № 1(21). С. 176–195; № 2(22). С. 114–136.
33. Kanaaneh A. The Hegemony of Resistance: Hezbollah and the Forging of a National-Popular Will in Lebanon. *Middle East Critique*. 2024. No. 1. P. 3–24.
34. Lebanon Program. *Middle East Institute*. URL: <https://www.mei.edu/programs/lebanon-program>
35. Lebanon. *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center / Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegieendowment.org/regions/lebanon?lang=en&center=middle-east>
36. Janaby M.Gh. The Legal Status of Hezbollah in the Syrian Conflict: An International Humanitarian Law Perspective. *Arizona Journal of International & Comparative Law*. 2016. No. 2. P. 383–422.
37. Levitt M. Iranian and Hezbollah Operations in South America: Then and Now. *PRISM*. 2016. No. 4. P. 118–133.
38. Ożarowski R. Hizballah's Involvement in the Syrian Conflict. *European Journal of Transformation Studies*. 2017. No. 1. P. 40–47.
39. Farida M. Adopting religion to meet political goals: the case of Hizbullah. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*. 2018. No. 3. P. 316–331.
40. Khan A. Iran-Hezbollah Alliance Reconsidered: What Contributes to the Survival of State-Proxy Alliance? *Journal of Asian Security and International Affairs*. 2020. No. 1. P. 101–123.
41. Haddad R. Hezbollah within and beyond Lebanon. *Orient*. 2021. No. 11. P. 54–62.
42. Elhan N. Hezbollah's Diversionary War in Lebanon: Continuity and Change in the Threat Perception. *The journal of humanity and society*. 2023. No. 3. P. 168–186.
43. Blanford N. Hezbollah's evolution. From the Lebanese militia to the regional player. Washington: Middle East Institute, 2017. 32 p. URL: https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/PP4_Blanford_Hezbollah.pdf
44. Warn M. A Lebanese vanguard for the Islamic revolution: “Hezbollah's” combined strategy of resistance and accommodation: Diss... PhD. Stockholm: Stockholm University, 2012. 391 p.
45. Зелінський А. Вбивство Рафіка аль-Харірі: замовники та причини. *Схід та Україна. Матеріали міжнародної наукової конференції «Схід та Україна: наукова конференція присвячена пам'яті Ярослава Дашикевича», яка відбулась 17-18 жовтня 2022 / ред.*

- Я.В. Пилипчук. К.: Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова, 2022. С. 102–106.
46. Azhari T. Hezbollah operative sentenced to life over Hariri killing. *Middle East News / Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/11/hezbollah-operative-sentenced-to-life-over-hariri-killing>
47. Two Hezbollah members guilty of 2005 Hariri slaying on appeal: UN tribunal. *Arab News*. URL: <https://www.arabnews.com/node/2040061/middle-east>
48. Blanford N. Killing Mr Lebanon. The Assassination of Rafik Hariri and its impact on the Middle East. London: Tauris, 2006. 236 p.
49. Hirst D. Beware of Small States: Lebanon, Battleground of the Middle East. Sydney: ReadHowYouWant.com, 2010. 804 p.
50. Axon A., Hewitt S. Syria 1975/76-2018. Leiden; Boston: Brill, 2018. 504 p.
51. Syria after Lebanon, Lebanon after Syria. *International Crisis Group*. 2005. 12 April. URL: <https://icg-prod.s3.amazonaws.com/39-syria-after-lebanon-lebanon-after-syria.pdf>
52. Зелінський А.Л. Ліванська республіка: між політичним конфесіоналізмом і політичним прагматизмом. *Проблеми всесвітньої історії*. 2021. № 3(15). С. 151–171.
53. The Taif Agreement. URL: https://www.un.int/lebanon/sites/www.un.int/files/Lebanon/the_taif_agreement_english_version_.pdf
54. Зелінський А.Л. Політичні династії Лівану: «тонке налаштування». *Проблеми всесвітньої історії*. 2022. № 1(17). С. 122–157.
55. Hizbullah's Documents: From the 1985 Open Letter to the 2009 Manifesto / ed. and transl. J. Alagha. Amsterdam: Pallas and Amsterdam University Press, 2011. 222 p.
56. Zisser E. Lebanon - the Cedar Revolution - Between Continuity and Change. *Orient*. 2006. H. 4. P. 460–483.
57. First Cabinet of Najib Mikati. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/First_Cabinet_of_Najib_Mikati
58. First Cabinet of Fouad Siniora. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/First_Cabinet_of_Fouad_Siniora
59. United Nations Security Council resolution 1559(2004). (S/RES/1559). URL: <https://digitallibrary.un.org/record/529421?ln=en>
60. “Shebaa hilltops & farms, Kfar Shuba hilltops are Lebanese lands awaiting liberation”, underlines al-Murtada. *NNA*. URL: <https://nnaleb.com/en/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/634302/shebaa-hilltops-farms-kfar-shuba-hilltops-are-leb>
61. Masrieh You. “States” within a state: lebanese foreign policy a decade after the Hariri assassination: diss... PhD. Exeter: University of Exeter, 2020. 346 p.
62. Berti B. The “Rebirth” of Hizbollah: Analyzing the 2009 Manifesto. *Strategic Assessment*. 2010. No. 4. P. 91–100.
63. The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*. 1997. No. 2(12). P. 224–261.
64. The Doha Agreement. *Letter dated 22 May 2008 from the Permanent Observer of the League of Arab States to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2008/392)*. P. 1-8. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/632576?ln=en>
65. Lebanon: Hizbollah's Weapons Turn Inward. *International Crisis Group*. 2008. 15 May. URL: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/lebanon/lebanon-hizbollah-s-weapons-turn-inward>
66. Bordenkircher E.J. Kings, Queens, Rooks and Pawns: Deciphering Lebanon's Political Chessboard: Diss... PhD. Los Angeles: University of California, 2015. 327 p.
67. EU Lebanon: Final Report, Parliamentary Elections, 2009. 32 p. URL: https://aceproject.org/ero-en/regions/mideast/LB/lebanon-final-report-parliamentary-elections-2009/view?set_language=en

68. Final Report on the Lebanese Parliamentary Election, 7 June 2009. *National Democratic Institute*. 105 p. URL: https://www.ndi.org/sites/default/files/Lebanese_Elections_Report_2009.pdf
69. First Cabinet of Saad Hariri. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/First_Cabinet_of_Saad_Hariri
70. Chulov M. Lebanon's unity government collapses. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/world/2011/jan/12/hezbollah-quits-lebanon-unity-government>
71. Andoni L. Walid Jumblatt: Kingmaker. *Opinions / Al Jazeera*. URL: <https://www.aljazeera.com/opinions/2011/1/22/walid-jumblatt-kingmaker>
72. Young M. Survival of the Fittest. *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center / Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <http://carnegie-mec.org/diwan/64574>
73. "Qordahi" pushes Jumblatt to disgrace "Hezbollah"! *Sawt Beirut International*. URL: <https://english.sawtbeirut.com/opinions/qordahi-pushes-jumblatt-to-disgrace-hezbollah/>
74. Young M. A Gentle Reminder. *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center / Carnegie Endowment for International Peace*. URL: <https://carnegie-mec.org/diwan/88961>
75. Second Cabinet of Najib Mikati. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Cabinet_of_Najib_Mikati

References

1. Traboulsi, F. (2012). *A History of Modern Lebanon*. 2nd ed. London: Pluto Press. [In English].
2. Olsson, Ch. (2022). "No One Is Prophet in His Own Land"? Hezbollah and the Transnational Constitution of Non-State Armed Organizations. *The Open Journal of Sociopolitical Studies*, 1, pp. 55–71. [In English].
3. Al-Aloosy, M. (2023). Insurgency, Proxy, and Dependence: How Hezbollah's Ideology Prevails Over its Interest in its Relationship with Iran. *International Journal: Canada's Journal of Global Policy Analysis*, 1-2, pp. 24–40. [In English].
4. Berti, B. (2011). *The Ongoing Battle for Beirut: Old Dynamics and New Trends*. Tel Aviv: Institute for national security studies. [Online]. Available from: <https://www.inss.org.il/he/wp-content/uploads/sites/2/systemfiles/%D7%9E%D7%96%D7%9B%D7%A8%20111.pdf> [In English].
5. Skorokhod, Yu.S. (2012). *Diyal'nist' mizhnarodnykh mizhderzhavnykh orhanizatsiy iz vrehulyuvannya livans'koho konfliktu : navchal'nyy posibnyk* [The activity of the international intergovernmental organizations for the settlement of the Lebanese conflict: the textbook]. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyy tsentr "Kyyiv'skyy universytet". [In Ukrainian].
6. Hezbollah: A Recognized Terrorist Organization. *The Israel Defense Forces*. [Online]. Available from: <https://www.idf.il/en/mini-sites/hezbollah-and-lebanon-an-in-depth-examination-under-hassan-nasrallah-s-leadership/hezbollah-a-recognized-terrorist-organization/> [In English].
7. Foreign relations of Hezbollah. *Wikipedia*. [Online]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_relations_of_Hezbollah#Designation_as_a_terrorist_organization [In English].
8. Arab League ceases labeling Hezbollah "terrorist organization". *NNA*. [Online]. Available from: <https://www.nna-leb.gov.lb/en/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/704693/arab-league-ceases-labeling-hezbollah-terrorist-o> [In English].
9. Charara, W., Domont, F. (2004). *Le Hezbollah, un mouvement islamo-nationaliste*. Paris: Fayard. [In French].
10. Norton, Au.R. (2007). *Hizbullah: A Short History*. Princeton: Princeton University Press. [In English].
11. Samaan, J.-L. (2007). *Les métamorphoses du Hezbollah*. Paris: Karthala. [In French].
12. Harel, A., Issacharoff, A. (2008). *34 Days: Israel, Hezbollah, and the War in Lebanon*: transl. from hebr. New York: Palgrave Macmillan. [In English].

13. Azani, E. (2009). *Hezbollah. The story of the Party of God: From Revolution to Institutionalization*. London: Palgrave Macmillan. [In English].
14. Farquhar, S.C. (2009). *Back to Basics. A Study of the Second Lebanon war and operation CAST LEAD*. Fort Leavenworth: Combat Studies Institute Press. [In English].
15. Alagha, J. (2011). *Hizbullah's Identity Construction*. Amsterdam: Amsterdam University Press. [In English].
16. Avon, D., Khatchadourian, A.-T. (2012). *Hezbollah. A history of the "Party of God"*: transl. from french by J.M. Todd. Cambridge (MA); London: Harvard University Press. [In English].
17. Daher, Au. (2014). *Le Hezbollah: mobilisation et pouvoir*. Paris: Presses Universitaires de France. [In French].
18. Saouli, A. (2019). *Hezbollah: Socialisation and its Tragic Ironies*. Edinburgh: Edinburgh University Press. [In English].
19. (2014). *The Hizbullah Phenomenon: Politics and Communication*. London: Oxford University Press. [In English].
20. Saade, B. (2016). *Hizbullah and the Politics of Remembrance: Writing the Lebanese Nation*. Cambridge (MA): Cambridge University Press. [In English].
21. Hage Ali, M. (2018). *Nationalism, Transnationalism, and Political Islam: Hizbullah's Institutional Identity*. London: Palgrave Macmillan. [In English].
22. Hamdan, N. (2018). *Hizbullah's Secretary General Sayyid Hasan Nasrallah and "what it means to be Lebanese"*: Diss... PhD. Washington (DC): Georgetown University. [In English].
23. Kanaaneh, A. (2021). *Understanding Hezbollah: The Hegemony of Resistance*. Syracuse (NY): Syracuse University Press. [In English].
24. Kuznetsov, A.A. (2022). *Dvizheniye "Khizballa" v Livane v 2006-2021 godakh: islamskiy natsionalizm i bor'ba za vyzhivaniye strany* [The movement Hezbollah in Lebanon in 2006-2021: Islamic Nationalism and struggle for survival of the country]. Moskva: Institut Blizhnego Vostoka. [In Russian].
25. Vloeberghs, W. (2012). The Hariri political dynasty after the Arab Spring. *Mediterranean Policies*, 2, pp. 241–248. [In English].
26. Farida, M. (2016). A Casuistic explanation to Hizbullah's realpolitik: Interpreting the re-interpreted. *International Review of Social Research*, 3, pp. 167–178. [In English].
27. Daher, J. (2020). Hezbollah, Neoliberalism and Political Economy. *Politics and Religion*, 4, pp. 719–747. [In English].
28. Berenkova, N.A. (2018). Prezidentskiy vacuum v Livane v 2014-2016 gg.: krizis ili sledstviye politicheskoy sistemy? [Presidential void in Lebanon 2014-2016: Crisis or effect of political system?]. *Aziya i Afrika segodnya* [Asia and Africa today], 1, pp. 34–40. [In Russian].
29. Di Donato, M. (2018). Hizballah and Lebanese Nationalism: The "muqawamah" Proposal, Limits and Perimeters. *Oriente Moderno, NUOVA SERIE, Anno 98*, 1, pp. 73–90. [In English].
30. Yetim, M., Kalayci, R. (2022). Tracing the Political Origins of The Hezbollah's Resistance Discourse: From Revisionism to Status Quo. *Asian Journal of Middle Eastern and Islamic Studies*, 2, pp. 209–224. [In English].
31. Dinu, E.-C. (2022). Consociationalism in Lebanon after the Cedar Revolution: External Threats, Political Instability, and Macrosecuritizations. *Nationalism and Ethnic Politics*, 3, pp. 290–312. [In English].
32. Zelinskyi, A.L. (2023). *Livans'ka Respublika u 2005-2023 rr.: zdobutky Kedrovoyi revolyutsiyi ta spadshchyna syriys'koyi okupatsiyi (Ch. 1–2)* [The Republic of Lebanon during 2005-2023: the achievements of Cedar revolution and a heritage of the syrian occupation (P. 1–2)]. *Problemy vsesvithn'oyi istoriyi* [Problems of World History], 1, pp. 176–195, 2, pp. 114–136. [In Ukrainian].
33. Kanaaneh, A. (2024). The Hegemony of Resistance: Hezbollah and the Forging of a National-Popular Will in Lebanon. *Middle East Critique*, 1, pp. 3–24. [In English].

34. Lebanon Program. *Middle East Institute*. [Online]. Available from: <https://www.mei.edu/programs/lebanon-program> [In English].
35. Lebanon. *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center / Carnegie Endowment for International Peace*. [Online]. Available from: <https://carnegieendowment.org/regions/lebanon?lang=en&center=middle-east> [In English].
36. Janaby, M.Gh. (2016). The Legal Status of Hezbollah in the Syrian Conflict: An International Humanitarian Law Perspective. *Arizona Journal of International & Comparative Law*, 2, pp. 383–422. [In English].
37. Levitt, M. (2016). Iranian and Hezbollah Operations in South America: Then and Now. *PRISM*, 4, pp. 118–133. [In English].
38. Ożarowski, R. (2017). Hizballah's Involvement in the Syrian Conflict. *European Journal of Transformation Studies*, 1, pp. 40–47. [In English].
39. Farida, M. (2018). Adopting religion to meet political goals: the case of Hizbullah. *Journal of Policing, Intelligence and Counter Terrorism*, 3, pp. 316–331. [In English].
40. Khan, A. (2020). Iran-Hezbollah Alliance Reconsidered: What Contributes to the Survival of State-Proxy Alliance? *Journal of Asian Security and International Affairs*, 1, pp. 101–123. [In English].
41. Haddad, R. (2021). Hezbollah within and beyond Lebanon. *Orient*, 11, pp. 54–62. [In English].
42. Elhan, N. (2023). Hezbollah's Diversionary War in Lebanon: Continuity and Change in the Threat Perception. *The journal of humanity and society*, 3, pp. 168–186. [In English].
43. Blanford, N. (2017). *Hezbollah's evolution. From the Lebanese militia to the regional player*. Washington: Middle East Institute. [Online]. Available from: https://www.mei.edu/sites/default/files/publications/PP4_Blanford_Hezbollah.pdf [In English].
44. Warn, M. (2012). *A Lebanese vanguard for the Islamic revolution: "Hezbollah's" combined strategy of resistance and accommodation*: Diss... PhD. Stockholm: Stockholm University. [In English].
45. Zelinskyi, A. (2022). *Vbyvstvo Rafika al'-Khariri: zamovnyky ta prychnyny* [Assassination of Rafik al-Hariri: the Masterminds and the reasons]. *Skhid ta Ukrayina. Materialy mizhnarodnoyi naukoyoi konferentsiyi "Skhid ta Ukrayina: naukova konferentsiya prysvyachena pam'yati Yaroslava Dashkevycha", yaka vidbulas' 17-18 zhovtnya 2022* [The Proceeding of the International Scientific Conference "East and Ukraine: Scientific conference in Memory of Yaroslav Dashkevych", which was 17-18th october 2022]. Kyiv: Natsional'nyy pedahohichnyy universytet imeni M.P. Drahomanova, pp. 102–106. [In Ukrainian].
46. Azhari, T. Hezbollah operative sentenced to life over Hariri killing. *Middle East News / Al Jazeera*. [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/news/2020/12/11/hezbollah-operative-sentenced-to-life-over-hariri-killing> [In English].
47. Two Hezbollah members guilty of 2005 Hariri slaying on appeal: UN tribunal. *Arab News*. [Online]. Available from: <https://www.arabnews.com/node/2040061/middle-east> [In English].
48. Blanford, N. (2006). *Killing Mr Lebanon. The Assasination of Rafik Hariri and its impact on the Middle East*. London: Tauris. [In English].
49. Hirst, D. (2010). *Beware of Small States: Lebanon, Battleground of the Middle East*. Sydney: ReadHowYouWant.com. [In English].
50. Axon, A., Hewitt, S. (2018). *Syria 1975/76-2018*. Leiden; Boston: Brill. [In English].
51. (2005). Syria after Lebanon, Lebanon after Syria. *International Crisis Group*. 12 April. [Online]. Available from: <https://icg-prod.s3.amazonaws.com/39-syria-after-lebanon-lebanon-after-syria.pdf> [In English].
52. Zelinskyi, A.L. (2021). Livans'ka respublika: mizh politychnym konfesionalizmom i politychnym prahmatyzmom [Lebanese Republic: between Political Confessionalism and Political Pragmatism]. *Problemy vsesvitn'oyi istoriyi* [Problems of World History], 3, pp. 151–171. [In Ukrainian].

53. *The Taif Agreement*. [Online]. Available from: https://www.un.int/lebanon/sites/www.un.int/files/Lebanon/the_taif_agreement_english_version_.pdf [In English].
54. Zelinskyi, A.L. (2022). Politychni dynastiyi Livanu: “tonke nalashtuvannya” [The lebanese political dynasties: “the fine-tuning”]. *Problemy vsesvitnoyi istoriyi* [Problems of World History], 1, pp. 122–157. [In Ukrainian].
55. (2011). *Hizbullah’s Documents: From the 1985 Open Letter to the 2009 Manifesto / ed. and transl. J. Alagha*. Amsterdam: Pallas and Amsterdam University Press. [In English].
56. Zisser, E. (2006). Lebanon - the Cedar Revolution - Between Continuity and Change. *Orient*, 4, pp. 460–483. [In English].
57. First Cabinet of Najib Mikati. *Wikipedia*. [Online]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/First_Cabinet_of_Najib_Mikati [In English].
58. First Cabinet of Fouad Siniora. *Wikipedia*. [Online]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/First_Cabinet_of_Fouad_Siniora [In English].
59. (2004). *United Nations Security Council resolution 1559. (S/RES/1559)*. [Online]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/529421?ln=en> [In English].
60. “Shebaa hilltops & farms, Kfar Shuba hilltops are Lebanese lands awaiting liberation”, underlines al-Murtada. *NNA*. [Online]. Available from: <https://nnaleb.com/en/%D8%B3%D9%8A%D8%A7%D8%B3%D8%A9/634302/shebaa-hilltops-farms-kfar-shuba-hilltops-are-leb> [In English].
61. Masrieh, You. “States” within a state: lebanese foreign policy a decade after the Hariri assassination: diss... PhD. Exeter: University of Exeter. [In English].
62. Berti, B. (2010). The “Rebirth” of Hizbollah: Analyzing the 2009 Manifesto. *Strategic Assessment*, 4, pp. 91–100. [In English].
63. (1997). The Lebanese Constitution. *Arab Law Quarterly*, 2, pp. 224–261. [In English].
64. The Doha Agreement. *Letter dated 22 May 2008 from the Permanent Observer of the League of Arab States to the United Nations addressed to the President of the Security Council (S/2008/392)*, pp. 1-8. [Online]. Available from: <https://digitallibrary.un.org/record/632576?ln=en> [In English].
65. (2008). Lebanon: Hizbollah’s Weapons Turn Inward. *International Crisis Group*. 15 May. [Online]. Available from: <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/eastern-mediterranean/lebanon/lebanon-hizbollah-s-weapons-turn-inward> [In English].
66. Bordenkircher, E.J. *Kings, Queens, Rooks and Pawns: Deciphering Lebanon’s Political Chessboard: Diss...* PhD. Los Angeles: University of California. [In English].
67. *EU Lebanon: Final Report, Parliamentary Elections, 2009*. [Online]. Available from: https://aceproject.org/ero-en/regions/mideast/LB/lebanon-final-report-parliamentary-elections-2009/view?set_language=en [In English].
68. Final Report on the Lebanese Parliamentary Election, 7 June 2009. *National Democratic Institute*. [Online]. Available from: https://www.ndi.org/sites/default/files/Lebanese_Elections_Report_2009.pdf [In English].
69. First Cabinet of Saad Hariri. *Wikipedia*. [Online]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/First_Cabinet_of_Saad_Hariri [In English].
70. Chulov, M. Lebanon’s unity government collapses. *The Guardian*. [Online]. Available from: <https://www.theguardian.com/world/2011/jan/12/hezbollah-quits-lebanon-unity-government> [In English].
71. Andoni, L. Walid Jumblatt: Kingmaker. *Opinions / Al Jazeera*. [Online]. Available from: <https://www.aljazeera.com/opinions/2011/1/22/walid-jumblatt-kingmaker> [In English].
72. Young, M. Survival of the Fittest. *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center / Carnegie Endowment for International Peace*. [Online]. Available from: <http://carnegie-mec.org/diwan/64574> [In English].

73. “Qordahi” pushes Jumblatt to disgrace “Hezbollah”! *Sawt Beirut International*. [Online]. Available from: <https://english.sawtbeirut.com/opinions/qordahi-pushes-jumblatt-to-disgrace-hezbollah/> [In English].
74. Young, M. A Gentle Reminder. *Malcolm H. Kerr Carnegie Middle East Center / Carnegie Endowment for International Peace*. [Online]. Available from: <https://carnegie-mec.org/diwan/88961> [In English].
75. Second Cabinet of Najib Mikati. *Wikipedia*. [Online]. Available from: https://en.wikipedia.org/wiki/Second_Cabinet_of_Najib_Mikati [In English].

Zelinsky A. A Political and Military Activities of the Lebanese Hezbollah in 2011-2022 and their Results (Part 1).

In the focus of this article is the period of the history of the Lebanese Shia radical paramilitary pro-Iranian organization Hezbollah (“the Party of Allah”), during 2011-2022. It is a the interval of the time between the realization by this organization in the government of its dominant position in the Lebanese parliament and the loss of the parliamentary majority by it. During 2005-2011, Hezbollah overcame the path from actual entry into the Lebanese power structures as the opposition to comprehensive political dominance in the country of cedars. To this end, Hezbollah took a number of steps: the creation and the leadership of a broad multi-party and multi-confessional political bloc – the March 8 Coalition, a successful proving the feasibility of further preserving the paramilitary wing of the organization, the changing its external image and a qualitative expanding the social base, the realizing the possibility of the using the right of veto in the event of a threat making government decisions harmful to her.

During the “peak” of domestic political power, Hezbollah eventually took the control of the Lebanon’s legislative and executive branches, and subjugated the leader of the powerful Sunni opposition, S. al-Hariri. At the same time, in the foreign policy arena, the “Party of Allah” acquired the status of a universally recognized regional actor and turned from a client of Iran into its junior partner. However, despite the above-mentioned advantages of Hezbollah, the political bloc led by it was defeated in the parliamentary elections of 2022. The reasons for Hezbollah’s loss of absolute monopoly on power include the following: the refusal to develop and implement the economic and political transformations, that are vital for Lebanon, the inability to simultaneously take into account the interests of the important domestic political allies, the lack of the benefit for the country of cedars from Hezbollah’s foreign policy successes. Although the “Party of Allah” has largely retained a number of levers of the influence on the politics of the country of cedars, from now on its leadership must reckon with the internal political trends of a Lebanese society.

Keywords: Hezbollah, Republic of Lebanon, Islamic Republic of Iran, Syrian Arab Republic, Amal party, Free Patriotic Movement, Lebanese civil society